

УДК 330:336.22

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(1)-48

ШАПОВАЛ Г. М.

ORCID: 0000-0001-8098-2240
e-mail: Galyna.Shapoval@kname.edu.ua

ЧЕХ Н. О.

ORCID: 0000-0001-5728-804X
e-mail: Nataliya.Chekh@kname.edu.ua

Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАД НА ОСНОВІ ЗБІЛЬШЕННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

У роботі проаналізовано основні джерела наповнення бюджетів ОТГ на прикладі ОТГ Харківської області, визначено причини можливого недоотримання фінансування ОТГ за рахунок невикористаних можливостей отримання податкових надходжень та на основі вивчення міжнародного досвіду розроблено рекомендації щодо підвищення фінансової спроможності громад за рахунок збільшення податкових надходжень.

Ключові слова: податкові надходження, ОТГ, фінансова спроможність громад.

GALYNA SHAPOVAL,
NATALIYA CHEKH

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

RECOMMENDATIONS FOR INCREASING THE FINANCIAL CAPACITY OF COMMUNITIES ON THE BASIS OF INCREASING TAX REVENUES

The purpose of the paper is to study the tax potential of UTC based on study of financial revenues to the budgets of UTC of Kharkiv region, the reasons for lack of funding and to develop recommendations to increase the financial capacity of UTC based on increased tax revenues.

Main sources of UTC budgets have been analyzed in the paper, reasons for possible underfunding of UTC funding due to unused opportunities to receive tax revenues have been identified and recommendations for increasing the financial capacity of communities based on increasing tax revenues have been developed.

Taking into account the results of analysis of the current state of financial support for the development of territorial communities, the importance and problems of components of the system of financial support for the development of territorial communities, one of the logical directions is to strengthen the tax base of local governments. In particular, it is advisable to provide in UTC a rule that establishes the procedure for payment of personal income tax at the place of residence of the taxpayer, which will create more favorable conditions for citizens and for the development of social infrastructure of UTC. Another area of tax revenues growth to the budgets of territorial communities is the implementation of land decentralization, which will allow communities to implement their decisions throughout the territory. The community will decide for itself what to do with the land - to cultivate its own farm, rent it out or look for investors.

Key words: tax revenues, UTC, financial capacity of communities.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Проблеми забезпечення фінансовими ресурсами потреб територіальних громад постійно привертають увагу фахівців-практиків, політиків, учених і громадськості. Сьогодні існує багато прогалин та суперечностей у нормативно-правовому полі, характерна недостатня взаємодія органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства, залишається високий рівень дотаційності місцевих бюджетів тощо. Незважаючи на те, що кожен без винятку уряд української держави відносив проблеми фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування до найпріоритетніших напрямів своїх функціональних повноважень, насправді їм рідко коли приділяли належну увагу. Зважаючи на історичний досвід становлення і національні традиції функціонування, територіальні громади перебувають на зародковому етапі пошуку оптимальної симетрії їх співіснування.

Реальний стан фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування на виконання функцій і завдань у межах власної компетенції та реалізації доручених центральною владою повноважень є надзвичайно складним. Аналіз статистичних даних підтверджує, що найбільша питома вага належить надходженням від загальнодержавних податкових платежів, які фактично не пов'язані з власною діяльністю територіальних громад. Натомість обсяг ресурсів, що передаються місцевій владі для виконання делегованих повноважень у вигляді трансфертів, не відповідає їх компетенціям. Це неабиякою мірою суперечить демократичним механізмам ринкової економіки, принципам планування та управління фінансових ресурсів територіальних громад, задекларованих у вітчизняному бюджетно-податковому законодавстві та європейських нормах права.

Незважаючи на досягнутий за роки незалежності України прогрес у сфері забезпечення фінансовими ресурсами потреб територіальних громад, в багатьох адміністративно-територіальних

одиницях вони все ще залишаються вкрай обмеженими. По-перше, малий обсяг доходів не дає реальних можливостей місцевій владі бути фінансово незалежною та впливати на соціально-економічні процеси у регіонах. По-друге, доступ на ринки запозичень стримується через високі ставки, сплата яких перевищує навантаження на місцеві бюджети. По-третє, надходження від комунальних підприємств не завжди покривають витрати на їх утримання. По-четверте, механізм використання бюджетних коштів не забезпечує задоволення суспільних потреб. Відтак сьогодні принципової ваги набуває пошук альтернативних джерел для забезпечення фінансової дієздатності територіальних громад [1, 10].

Експериментальна частина. Аналіз останніх досліджень чи публікацій

Фундаментальні засади формування фінансової спроможності територіальних громад закладені в працях А. Аффлекса, Дж. Кендалла, Р. Масгрейва, М. Міллера, Е. Остром, Д. Фуллера та ін. Дослідженням цієї проблематики присвячені праці вітчизняних науковців, зокрема, І. Вахович, Г. Возняк, Ю. Ганущака, І. Коліушко, Ю. Петрушенко, І. Сторонянської, А. Ткачукатаін. Слід зазначити, що фахівці віддають перевагу інноваційним підходам до управління фінансами територіальних громад, що базуються на узгодженні фінансових та не фінансових інтересів всіх стейкхолдерів, використанні публічно-приватного партнерства та інших інструментів розбудови територій.

В зазначених працях недостатньо повно розкриті питання забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад за рахунок зростання податкових надходжень та використання податкового потенціалу регіонів, що обумовлює актуальність дослідження.

Постановка завдання

Метою статті є дослідження податкового потенціалу ОТГ на основі вивчення фінансових надходжень до бюджетів ОТГ Харківської області, причин недоотримання фінансування та розробка рекомендацій щодо підвищення фінансової спроможності ОТГ на основі збільшення податкових надходжень.

Основними задачами є:

- проаналізувати основні джерела наповнення бюджетів ОТГ на прикладі ОТГ Харківської області;
- визначити причини недостатньої фінансової спроможності територіальних громад та дослідити міжнародний досвід забезпечення зростання даного показника;
- розробити рекомендації щодо підвищення фінансової спроможності ОТГ на основі збільшення податкових надходжень.

Виклад основного матеріалу

Для кращого розуміння потреб фінансового забезпечення громад та можливостей зростання їх фінансової спроможності розглянемо діяльність громад та їх фінансові потреби на прикладі громад Харківської області. Так, протягом 2016–2019 рр. в області було створено 24 ОТГ, що складало майже 41 % від запланованого згідно з Перспективним планом формування територій громад. Усі об'єднані територіальні громади, що створювалися на Харківщині, були високоспроможними. Цим вони відрізнялися від ОТГ в інших областях. Зокрема, 100 % ОТГ Харківської області мають чисельність понад 5 тис. осіб, чисельність 46 % ОТГ – понад 10 тис. жителів, що, за оцінкою експертів, є основним показником спроможності та сталого розвитку. В об'єднаних громадах області проживає майже 400 тис. осіб (не враховуючи м. Харкова, який також визнано ОТГ).

Під час створення ОТГ Харківською обласною радою за поданням Харківської облдержадміністрації за фактом об'єднання в рамках чинного на той момент законодавства вносилися зміни до Перспективного плану формування територій громад Харківської області з подальшим затвердженням Урядом. Відповідно, у 10 сформованих добровільно ОТГ змінювалися конфігурації, але чинник спроможності залишався незмінним. Значна робота зі збереження спроможності була проведена фахівцями Харківського Центру розвитку місцевого самоврядування, які протягом усього періоду консультували та доводили людям необхідність створення більш спроможних громад, що згодом дало змогу Урядові не піднімати питання про необхідність їх об'єднання між собою, як в інших областях. Хоча невелика кількість створених у перші роки реформи громад спричинила критику з боку профільного міністерства, можна відмітити правильність стратегії формування громад на основі зростання чисельності жителів, що дозволило забезпечити зростання фінансової спроможності громад.

Правильність підходів при формуванні ОТГ підтверджує і аналіз показників фінансової діяльності ОТГ Харківщини за 2019 р.. Зокрема, три ОТГ області – Нововодолазька, Великобурлуцька та Лозівська – були повністю збалансовані, мали нульовий рівень дотації; ще три ОТГ мали реверс до Державного бюджету: Коломацька – 0,8 %, Роганська – 5,1 %, Наталинська – 18 %; сім ОТГ отримували базову дотацію до 10 % від обсягу власних надходжень, дві ОТГ отримували базову дотацію до 13 % від обсягу власних надходжень, одна ОТГ (Оскільська) мала найбільшу (19,6 %) базову дотацію в області. Такі показники можна вважати досить хорошими, так як найвищий рівень базової дотації серед ОТГ інших областей України становив 63,5 %. Також треба відмітити, що сім ОТГ Харківщини мали доходи загального фонду понад 5 тис. грн на одного жителя, а середнє значення по ОТГ України становило 4737,7 грн.

Саме висока та середня фінансова спроможність дозволила громадам Харківщини забезпечувати планомірний розвиток своїх територій: будувати школи, дитячі садки, створювати центри надання адміністративних послуг, упроваджувати мережі вуличного освітлення, вкладати кошти в заходи з енергоефективності для забезпечення подальшої економії бюджетних коштів. Важливо, що всіма ОТГ за підтримки Центру розвитку місцевого самоврядування області протягом 2018–2019 рр. були розроблені стратегії розвитку громад до 2027 р., підготовлені інвестиційні паспорти. Зараз триває системна робота щодо пошуку точок зростання, вивчення міжнародного досвіду, що покращує можливість комплексно та обґрунтовано підходити до питань розвитку територій.

Відповідно до моніторингу Міністерства розвитку громад та територій України Харківська область із 2017 р. посідала 13 та 14 місця з-поміж 24 областей України за загальним рейтингом з урахуванням семи показників. Проте за чинником спроможності та покриття Перспективним планом території область упевнено тримала перше місце.

Зауважимо, що згідно із Перспективним планом до м. Харкова жодна місцева рада не приєднується. Одна із ОТГ області (Коломацька), сформована в межах сучасного Коломацького району, об'єднала всі сільські ради цього району. Золочівська ОТГ покрила Золочівський район на 99 % (залишилася одна сільська рада із 14 місцевих рад району, яка добровільно не об'єдналася). Лозівська міська ОТГ Лозівського району формувалась у 2018 р. шляхом приєднання 18 із 22 місцевих рад Лозівського району до міста обласного значення Лозової без проведення виборів міського голови та депутатів від сільських територій. Вона нараховує близько 80 тис. осіб і є однією з найбільших в Україні ОТГ.

Проте станом на початок 2020 р. залишалось іще 11 районів, де не створено жодної ОТГ. Слід зауважити, що в усіх цих районах відповідно до затвердженого Перспективного плану було заплановано створення ОТГ у форматі «один район – одна громада», що і спричинило зволікання зі створенням ОТГ у зв'язку з неврегульованістю законодавства та відсутністю змін до Конституції упродовж цього часу. На різних етапах перебувало понад 20 ініціатив щодо створення потенційних ОТГ, а також щодо об'єднання або приєднання до наявних (17 ініціатив стосувалися об'єднання, 5 – приєднання до ОТГ, які вже існують, 4 – приєднання до міст обласного значення). Більшість із цих ініціатив з'явилися в 2019 р. Їх започаткували активні жителі, представники громадських організацій, які в координації з Харківським центром розвитку місцевого самоврядування (наприкінці 2019 р. він був ліквідований, як і подібні центри в усіх інших областях) долучилися до створення ОТГ та вже почали вимагати дій від місцевої влади.

Створені ОТГ Харківщини відповідно до рейтингу Мінрегіону, укладеного спільно з експертами, вже декілька років поспіль демонструють гарні фінансові показники, які пов'язані не так із першим серед областей збільшенням бюджетів у зв'язку з отриманням ПДФО на місцевому рівні, як із покращенням показників діяльності за рахунок ефективного господарювання та активного залучення жителів до управління територіями, що із самого початку на Харківщині закладалося як основа успішної діяльності ОТГ. Саме це може слугувати позитивним прикладом для інших потенційних ОТГ і стимулювати до добровільного завершення процесів об'єднання з метою широкого залучення жителів до управління територіями.

Таким чином, формування ОТГ у Харківській області відбувалося за принципами збереження спроможності територій та можливостей для подальшого збалансованого розвитку суміжних територій, що в майбутньому надає переваги для сталого розвитку регіону в цілому. Відповідно до доручення Міністерства розвитку громад та територій України у січні 2020 р. Харківська ОДА спільно з народними депутатами та експертами провели додаткові обговорення конфігурацій Перспективного плану в розрізі всіх районів, де були спірні питання щодо формування потенційних ОТГ. Під час доопрацювання проект оновленого Перспективного плану було сформовано на 56 ОТГ: у деяких районах зроблено укрупнення, в інших – зменшення за фактом проведеного об'єднання [2].

Аналіз кращих практик розвитку територіальних громад на території України показує, що громади Харківської області також займають передові позиції з точки зору спроможності до самофінансування за рахунок податкових надходжень. Одним з таких прикладів є Мереф'янська ОТГ. Так, структура дохідної частини бюджету Мереф'янської ОТГ із врахуванням субвенцій з державного бюджету сформована у переважній своїй частині із власних надходжень, що вказує на суттєву фінансову самостійність громади. Якщо ж проаналізувати структуру власної фінансової бази при формуванні бюджету громади, не можна не відмітити того факту, що після 2016 р. вона суттєво зросла: доходи (без урахування трансфертів) склали понад 65 млн грн, що перевищило плановий показник на 2 млн грн.

Показник податкових надходжень на душу населення Мереф'янської ОТГ дещо нижчий від такого ж показника в середньому по Харківській області (станом на 2018 р.) – 2 649,9 грн та 5 995,6 грн відповідно. Проте спостерігається позитивна динаміка наповнення бюджету: темп росту доходів (без врахування офіційних трансфертів) склав 15,7 % (у 2018 р. порівняно з 2017 р.). Крім того, спостерігається стійка тенденція до збільшення надходжень з ПДФО та єдиного податку, що свідчить про активізацію розвитку бізнесу [4].

Враховуючи результати аналізу сучасного стану фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, важливість та проблемність функціонування складових системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, одним з логічних напрямів його вдосконалення є зміцнення податкової бази органів місцевого самоврядування.

З урахуванням розширення наявної дохідної бази і видаткових повноважень місцевих бюджетів, встановлено, що більшість територіальних громад, навіть ОТГ не спроможні повністю забезпечити потребу в бюджетних коштах на виконання своїх повноважень.

Одним з напрямків підвищення фінансової спроможності територіальних громад є зростання надходжень від податку на прибуток та податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Зокрема, на загальнодержавному рівні необхідно забезпечити надходження частини відрахувань від податку на прибуток приватних підприємств до бюджетів ОТГ (наприклад, з 10 % податку на прибуток приватних підприємств, які надходять до обласних бюджетів, 5 % перераховувати до бюджету ОТГ, на території якої розміщене підприємство) шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу України. Це би стало додатковим стимулом для органів місцевого самоврядування для залучення на територію ОТГ приватного бізнесу.

Доречно зазначити, що подібну практику застосовують у деяких європейських країнах. Так, наприклад, у Чехії у 2018 р. із загальної суми доходів зведеного бюджету від оподаткування прибутку підприємств 3,9 % коштів отримали бюджети муніципалітетів, а у Данії місцеві бюджети отримали 15,24 % загальних надходжень шляхом оподаткування прибутку підприємств.

ПДФО займає найбільшу питому вагу в податкових надходженнях місцевих бюджетів України. Об'єктом оподаткування ПДФО є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, доходи з джерел їх походження в Україні та іноземні доходи, отримані з джерел за межами України. Даний платіж виконує роль мікроекономічного стабілізатора та регулятора фінансового забезпечення розвитку громади. Відтак існує взаємозв'язок між розвитком господарської діяльності на території громади, доходами населення та надходженнями ПДФО осіб в місцеві бюджети територіальних громад.

Хоча в Україні ПДФО надходить як до державного, так і до місцевих бюджетів (відповідно до визначених Бюджетним кодексом пропорціях), питання раціональності його розподілу між місцевими бюджетами не втрачає своєї актуальності. Мова йде про можливість зміни порядку зарахування ПДФО до місцевих бюджетів за місцем проживання фізичної особи-платника. Згідно з Бюджетним кодексом України зараз податок на доходи фізичних осіб податковим агентом (роботодавцем) зараховується до відповідного бюджету за його місцезнаходженням (розташуванням). Тобто упродовж багатьох років складалася ситуація, за якої жителі територіальної громади, працюючи за її межами, підтримують розвиток тієї громади, де розміщено підприємство (оскільки ПДФО надходить до бюджету громади, де розміщене підприємство), водночас працівники та їхні сім'ї отримують соціальні послуги (освітні, медичні, культурні) в громадах, де фактично проживають. А це вже призводить до певної диспропорції в наявності джерел для розвитку територіальних громад.

Якщо особа проживає в межах однієї територіальної громади (наприклад, у передмісті), але щодня працює у місті, члени її сім'ї також отримують соціальні послуги в місті, то цілком логічно є зарахування ПДФО за місцем праці такої особи. Проте для територіальних громад більш віддалених від міст ситуація кардинально протилежна. Їх жителі можуть щодня доїжджати до роботи у містах по 40-60 км, а освітні, культурні та медичні послуги отримувати у громаді за місцем свого проживання. При цьому податкові повернення (наприклад, такі як податкова соціальна пільга) з ПДФО також здійснюються за місцем проживання платника податків, тобто повернення суми податку проводиться з бюджету, в який він не надходив. У такому разі зарахування ПДФО до місцевих бюджетів за місцем проживання особи є абсолютно виправданим. Тому, доцільно в ПКУ передбачити норму, яка встановлює порядок сплати ПДФО за місцем проживання платника податків, що дозволить створити більш сприятливі умови для проживання громадян і для розвитку соціальної інфраструктури ОТГ.

Необхідно відмітити, що зарубіжний досвід адміністрування ПДФО в країнах, де він зараховується до місцевих (регіональних) бюджетів, засвідчує, що податок зараховується за місцем проживання, а не за місцем праці фізичних осіб-платників. Найбільш наочно це проявляється в США та країнах Скандинавії [5]. Однак, введення такої норми для України стане доречним за умови запровадження загальнодержавного декларування доходів, як це прийнято в США, Канаді, державах ЄС. Коли підприємство не є податковим агентом, а тільки подає податковий розрахунок про нарахований і виплачений дохід. В свою чергу, громадянин платить податок раз на рік за місцем фактичного проживання, де відповідно отримує всі суспільні блага. Вагомим джерелом доходів бюджетів територіальних громад є також плата за землю, що справляється у формі земельного податку і є складовою податку на майно. Базою оподаткування плати за землю є нормативна грошова оцінка земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації. Обчислення суми земельного податку проводиться відповідно до вимог ст. 286 чинного ПКУ [6].

Розміри ставок та пільг цього податку встановлюють саме органи місцевого самоврядування. У зв'язку з цим, органам місцевого самоврядування слід проводити зважену та обґрунтовану податкову політику щодо наповнення місцевих бюджетів.

Слід зазначити, що у структурі надходжень до загального фонду місцевих бюджетів плата за землю займає майже 15 %, а в надходженнях місцевих податків і зборів – понад 50 %. Одним із найбільш проблемних питань залишається питання використання земель органами місцевого самоврядування поза межами населених пунктів.

Вагомим джерелом розвитку ОТГ має стати земля за межами їх населених пунктів. До 2018 р. землями поза межами населених пунктів розпоряджався Держгеокадастр. Розпорядженням Уряду від 31 січня 2018 р. № 60-р «Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад» доручається Держгеокадастру розпочати з 1 лютого 2018 р. передачу усіх земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності в комунальну власність відповідних ОТГ, крім тих земельних ділянок, які не можуть бути передані у комунальну власність. У випадку якщо земельні ділянки не сформовані, Держгеокадастру доручається забезпечити їх формування шляхом інвентаризації [8, 9]. Так, землі потребують інвентаризації. На сьогодні ще немає повної інформації про їх кількісні та якісні характеристики [7]. Крім фінансових вкладень у бізнес, місцеві органи влади від передачі земель поза межами населених пунктів отримують додаткові відрахування зі сплати земельного податку та орендної плати. Адже, громада зможе самостійно визначати, під який відсоток здавати землю в оренду.

Суттєва частина цих земель здавалася в оренду за найнижчою орендною платою – 1–3 %, тобто за цінами, нижчими за ринкові, а ОТГ були повністю усунені від розпорядження такими земельними ділянками державної власності. Так, громади недоотримували кошти на свій розвиток. ОТГ фактично мали вплив лише на 12 % власних територій і були позбавлені можливостей ефективно планувати їх розвиток.

Земельна децентралізація дасть можливість громадам реалізовувати свої рішення на всій території. Громада сама вирішуватиме що робити із землею – розводити власне господарство, здавати в оренду чи шукати інвесторів. Наприклад, за межами населених пунктів можна побудувати сміттєпереробні заводи. Отже, якщо громади зможуть розпоряджатися землями за межами населених пунктів, то зможуть планувати свій розвиток, залучати інвестиції, створювати робочі місця. Отримані кошти можна інвестувати в дороги, дитячі садки, лікарні та інші важливі об'єкти. У свою чергу, запровадження права органів місцевого самоврядування на встановлення власних місцевих податків та зборів дозволить не лише посилити фінансову базу територіальних громад, а й активізувати громаду задля вирішення питань місцевого значення [3].

Важливе значення для бюджетів громад має і екологічний податок.

Згідно із пунктом 161 ст. 29 Бюджетного кодексу України запроваджено особливий порядок розподілу коштів екологічного податку за викиди забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення. Він полягає в тому, що надходження податку в частині викидів двоокису вуглецю зараховуються до загального фонду державного бюджету в розмірі 100 %, тоді як надходження податку від викидів інших видів забруднюючих речовин зараховуються до загального фонду державного бюджету лише в розмірі 45 %. Інші 55 % зараховуються до спеціального фонду місцевих бюджетів (крім податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів), у т. ч.: до сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів ОТГ, що створюються згідно із законодавством та перспективними планами формування територій громад, – 25 % (від загальної суми екологічного податку за викиди забруднюючих речовин); обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим – 30 %; бюджетів міст Києва та Севастополя – 55 %.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено повноваження місцевих рад у галузі охорони навколишнього природного середовища. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1147 затверджено Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів. Саме на реалізацію цих заходів необхідно спрямовувати кошти екологічного податку та кошти грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності.

Починаючи з 2015 р., надходження від екологічного податку незалежно від його частки та рівня бюджету зараховують до загального фонду, відповідно, кошти, які спрямовувалися на реалізацію природоохоронних заходів, значно зменшилися.

Повноваження щодо контролю за повнотою нарахування та сплати податків, включно й екологічного, дотримання інших норм чинного податкового законодавства належать виключно органам Державної фіскальної служби України. Фактично виконавчі органи ОТГ лише отримують інформацію від органів Казначейства про суми сплачених податків, що зараховуються до бюджету відповідної ОТГ, без можливості провести перевірку своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податкових платежів з екологічного податку [2].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Враховуючи результати аналізу сучасного стану фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, важливість та проблемність функціонування складових системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, одним з логічних напрямів його вдосконалення є зміцнення податкової бази органів місцевого самоврядування.

Зокрема, доцільно в ПКУ передбачити норму, яка встановлює порядок сплати ПДФО за місцем проживання платника податків, що дозволить створити більш сприятливі умови для проживання громадян і для розвитку соціальної інфраструктури ОТГ. Однак, введення такої норми для України стане доречним за умови запровадження загальнодержавного декларування доходів, як це прийнято в США, Канаді, державах ЄС.

Коли підприємство не є податковим агентом, а тільки подає податковий розрахунок про нарахований і виплачений дохід. В свою чергу, громадянин платить податок раз на рік за місцем фактичного проживання, де відповідно отримує всі суспільні блага.

Ще одним напрямом зростання податкових надходжень до бюджетів територіальних громад є проведення земельної децентралізації, що дасть можливість громадам реалізовувати свої рішення на всій території. Громада сама вирішуватиме що робити із землею – розводити власне господарство, здавати в оренду чи шукати інвесторів. Якщо громади зможуть розпоряджатися землями за межами населених пунктів, то зможуть планувати свій розвиток, залучати інвестиції, створювати робочі місця. Отримані кошти можна інвестувати в дороги, дитячі садки, лікарні та інші важливі об'єкти. У свою чергу, запровадження права органів місцевого самоврядування на встановлення власних місцевих податків та зборів дозволить не лише посилити фінансову базу територіальних громад, а й активізувати громаду задля вирішення питань місцевого значення.

Література

1. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / [О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін] / Асоціація міст України – К. : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.
2. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні : наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліло. – Київ : НІСД, 2020. – 153 с.
3. Сухарська Л.В. Організація фінансового забезпечення розвитку територіальних громад : дис. ... канд. екон. наук., К., 2019. – 235 с.
4. Моделі місцевого економічного розвитку: успішні практики / [за ред. Слобожана О.В.]. – К., 2019. – 141 с.
5. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку : [монографія / за ред. Кравців В. С., Сторонянської І. З.]. – Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. – 531 с.
6. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 2.04.2021 р.).
7. Бюджетний процес – 2021: Асоціація ОТГ представила свою позицію щодо проекту Держбюджету на наступний бюджетний період в Бюджетному комітеті. URL : <http://surl.li/wgqa> (дата звернення: 3.04.2021 р.).
8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (дата звернення: 3.04.2021 р.).
9. Земельний кодекс України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 2.04.2021 р.).
10. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади : навч. посіб. / [Н.В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. – К., 2017. – 119 с.

References

1. Planuvannya ta upravlinnia finansovymy resursamy terytorialnoi hromady / [O. Kyrylenko, B. Malyniak, V. Pysmennyi, V. Rusin] / Asotsiatsiia mist Ukrainy – K. : TOV «PIDPRYEMSTVO «VI EN EI», 2015. – 396 s.
2. Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini : nauk. dop. / [Shevchenko O. V., Romanova V. V., Zhalilo Ya. A. ta in.] ; za nauk. red. d-ra ekon. nauk Ya. A. Zhalilo. – Kyiv : NISD, 2020. – 153 s.
3. Sukharska L.V. Orhanizatsiia finansovoho zabezpechennia rozvytku terytorialnykh hromad : dys.... kand. ekon. nauk., K., 2019. – 235 s.
4. Modeli mistsevoho ekonomichnoho rozvytku: uspishni praktyky / [za red. Slobozhana O.V.]. – K., 2019. – 141 s.
5. Terytorialni hromady v umovakh detsentralizatsii: ryzyky ta mekhanizmy rozvytku : [monohrafiia / za red. Kravtysva V. S., Storonianskoi I. Z.]. – Lviv : DU «Institut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy, 2020. – 531 s.
6. Podatkovyi kodeks Ukrainy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (data zvernennia: 2.04.2021 r.).
7. Biudzhetni protses – 2021: Asotsiatsiia OTH predstavyla svoiu pozytsiiu shchodo proektu Derzhbiudzhetu na nastupnyi biudzhetnyi period v Biudzhetnomu komiteti. URL : <http://surl.li/wgqa> (data zvernennia: 3.04.2021 r.).
8. Pro zasady derzhavnoi rehuliatomoi polityky u sferi hospodarskoi diialnosti : zakon Ukrainy. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text> (data zvernennia: 3.04.2021 r.).
9. Zemelnyi kodeks Ukrainy. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (data zvernennia: 2.04.2021 r.).
10. Mistsevyi biudzhets i finansove zabezpechennia obiednanoi terytorialnoi hromady : navch. posib. / [N.V. Vasyliieva, N. M. Hrynchuk, T. M. Derun, V. S. Kuibida, A. F. Tkachuk]. – K., 2017. – 119 s.

Надійшла / Paper received : 17.08.2021

Надрукована/Printed : 04.10.2021